

Vergaderjaar 2021–2022

19 637

Vreemdelingenbeleid

36 045

Situatie in de Oekraïne

Nr. 2890

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID EN DE MINISTER VOOR ARMOEDEBELEID, PARTICIPATIE EN PENSIOENEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 21 maart 2022

Nederland vangt ontheemden uit Oekraïne ruimhartig op. Bij brief van 17 maart jl. hebben wij uw Kamer uitvoerig geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de opvang van ontheemden uit Oekraïne (Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 2834). In deze brief gaan wij in op een regeling waar het kabinet aan werkt om gemeenten financieel te compenseren voor de kosten voor de gerealiseerde opvang alsook het verstrekken van een toelage voor voedsel, kleding en andere persoonlijke uitgaven (hierna: leefgeld) aan ontheemden uit Oekraïne.

Op dit moment werken gemeenten en veiligheidsregio's aan het realiseren van 50.000 opvangplekken. Gemeenten vangen ontheemden op in verschillende locaties door het hele land. Waar de inzet voor nu is om iedereen zo goed als mogelijk van onderdak en de eerste levensbehoeften te voorzien, vraagt opvang om een stelsel waarbij ontheemden ondersteund worden, gemeenten duidelijkheid hebben over wat zij ontheemden kunnen bieden en welke kosten vergoed worden door het Rijk. Om hier uitvoering aan te geven werkt het kabinet aan een regeling. Uitgangspunt hierbij is dat de opvang en het leefgeld gelijkwaardig zijn aan de verstrekkingen die aangeboden worden aan asielzoekers en vergunninghouders die verblijven bij het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). Ten aanzien van de compensatie aan gemeenten wordt ingezet op het gebruik van een normbedrag. Uitgangspunt hierbij is reële compensatie van de extra kosten als gevolg van de opvang van ontheemden uit Oekraïne. De hoogte en omvang daarvan vragen om een politiek bestuurlijke afweging, met als uitgangspunt dat gemeenten er als gevolg van de opvang van ontheemden uit Oekraïne niet slechter voor komen te staan dan daarvoor.

In goed overleg met de VNG en gemeenten wordt de (uitvoering van deze) regeling ingericht. Daarbij worden afspraken gemaakt omtrent het financierings- en verantwoordingsproces. Dat moet snel en zorgvuldig. De verwachting van het kabinet is dat de regeling over vier weken in werking

kan treden. De regeling geldt in principe voor een periode van drie maanden, met een uitloop naar zes maanden. In de tussentijd wordt bekeken hoe, indien nodig, op langere termijn de leefgeldverstrekking aan ontheemden uit Oekraïne kan worden geregeld als zij geen inkomen uit werk hebben. Zoals uw Kamer is gemeld in de brief van 17 maart jl. hecht het kabinet er op deze plaats wederom aan om te melden dat deze regeling onder grote druk en moeilijke omstandigheden tot stand gebracht wordt. Het betreft hier onontgonnen terrein. De eerlijkheid gebiedt aan te geven dat deze aanpak risico's met zich meebrengt en dat er zaken mis zullen gaan. Verschillende gemeenten zijn intussen gestart met het verstrekken van een toelage die bedoeld is als leefgeld. Andere gemeenten verstrekken de eerste levensbehoeften vooralsnog in natura. Wij spreken onze waardering uit voor gemeenten en veiligheidsregio's die deze handschoenen snel oppakken en creatief zijn met het realiseren van de gevraagde opvang en ondersteuning. Het kabinet streeft samen met medeoverheden naar een uitvoerbaar stelsel waarin duidelijk wordt op welke voorzieningen en bijbehorend leefgeld ontheemden uit Oekraïne recht hebben en welke compensatie gemeenten hiervoor zullen ontvangen. Vooruitlopend op de vaststelling van de genoemde regeling gaan wij hieronder in op het kader dat het kabinet hanteert bij de verdere uitwerking daarvan. Gemeenten die, vooruitlopend op inwerkingtreding van de regeling, zijn gestart met het verstrekken van leefgeld kunnen middels dit kader handelen. Het betreft het kader voor zowel de gemeentelijke opvang Oekraïners (GOO) als de particuliere opvang Oekraïners (POO).

Hoogte van het leefgeld

Zoals ook geldt voor de opvang van asielzoekers en vergunninghouders van het COA, betreft de hoogte van de toelage circa 60 euro per week per persoon. De toelage voedsel is € 46,97 per persoon en de toelage voor kleding en andere persoonlijke uitgaven € 12,95 per week per persoon. Het gaat hierbij om de toelage voor zowel volwassenen als minderjarigen. De grootte van het gezin heeft geen invloed op de hoogte van deze toelage.

Voor ontheemden uit Oekraïne die worden opgevangen in de particuliere opvang geldt een aanvullende verstrekking. Hiervoor is aansluiting gezocht bij de COA-logeerregeling waarmee vergunninghouders (tijdelijk) kunnen logeren bij vrienden, familie of in een gastgezin. Met dit bedrag wordt de ontheemde in staat gesteld om bijvoorbeeld kosten voor het openbaar vervoer te betalen, activiteiten buitenshuis (zoals familie/vriendenbezoek, het doen van sport etc.) te betalen, maar ook om (vrijwillig) bij te dragen aan de kosten van het gastgezin. Over dit laatste kunnen de ontheemde en het gastgezin gezamenlijk afspraken maken. Zoals wij uw Kamer bij brief van 15 maart jl. heb geïnformeerd is van een directe «onkostenvergoeding» voor gastgezinnen geen sprake (Kamerstuk 36 045, nr. 41).

Deze aanvullende verstrekking in de particuliere opvang bedraagt € 75,- per persoon, per week. Indien meer dan één ontheemde wordt opgevangen door een gastgezin, bedraagt dit bedrag voor de tweede ontheemde € 25,- per week, en voor de derde en vierde ontheemde € 12,50 per week. Daarmee wordt deze aanvullende verstrekking voor een gezin/groep ontheemden dat samen bij één gasthuishouden verblijft nooit hoger dan € 125,-.

Uitkering van het leefgeld

Er zijn momenteel verschillende uitvoeringsvraagstukken rondom het mogelijk maken van het verstrekken van deze bedragen door gemeenten. In afwachting van de inwerkingtreding van de genoemde regeling, krijgen

gemeenten beleidsvrijheid in de wijze van het uitkeren en administreren van het leefgeld. Zij kunnen ervoor kiezen het bedrag daadwerkelijk in geld dan wel in natura uit te keren. Ook kan gekozen worden enkel de component voor voedsel of kleding en andere persoonlijke uitgaven in natura te verstrekken. De beleidsvrijheid geldt ook voor de wijze waarop het geldbedrag uitgekeerd wordt. Gedacht kan worden aan het verstrekken in contanten, via zogeheten «money cards» (prepaid pinpassen), of via een bankrekening (indien de ontheemde hierover beschikt). Het is hierbij niet van belang of een opgevangen persoon al is ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP), ook al verdient tijdige inschrijving in de BRP wel de voorkeur.

Voor personen in de particuliere opvang is het van belang om de inschrijving in de BRP zo snel mogelijk te doen. De uitkering van leefgeld in de particuliere opvang kan enkel na registratie worden overgegaan. Op deze manier kan misbruik van deze regeling worden voorkomen, zoals uitbuiting van ontheemden of beroep op het leefgeld door personen die hier geen recht op hebben.

Het beëindigen van het leefgeld

De verstrekking van het leefgeld wordt beëindigd wanneer de ontheemde ofwel in een andere gemeente opvang geniet en aldaar verstrekkingen ontvangt (in de GOO of de POO), ofwel wanneer de ontheemde zelfstandig in zijn onderdak en levensbehoeften kan voorzien. Indien dit gebeurt op initiatief van de ontheemde, is hij verplicht hier melding van te maken bij de gemeente die de opvang en het leefgeld thans verstrekt. Indien de ontheemde de opvang verlaat zonder de gemeente hiervan in kennis te stellen, kan de gemeente de verstrekking eenzijdig beëindigen.

Gevolgen van de opvang van ontheemden door gastgezinnen

Wij willen onze bewondering uitspreken voor de vele duizenden gastgezinnen die zich bij het consortium van het Rode Kruis, Vluchtelingenwerk Nederland, Het leger des Heils, stichting TakeCareBnB en andere organisaties hebben aangemeld om een ontheemde uit Oekraïne in huis te nemen. Deze organisaties hebben de handen ineengeslagen om alle particuliere initiatieven bij elkaar te brengen.

Invloed op uitkeringen

Het uitgangspunt is dat het tijdelijke verblijf van ontheemden geen gevolgen heeft voor de hoogte van de bijstandsuitkering, de uitkering van de SVB of UWV. De uitkeringsgerechtigde dient wel bij de gemeente of de SVB te melden dat hij/zij een ontheemde in huis heeft. Eventuele afspraken die zijn gemaakt over een vrijwillige bijdrage die wordt ontvangen van de ontheemde dienen eveneens te worden gemeld.

Met betrekking tot de kostendelersnorm voor de bijstandsuitkering, Aio, Anw en voor een toeslag op de uitkering van UWV geldt het volgende: wanneer het gaat om personen van 21 jaar en ouder, die tijdelijk inwonen bij een uitkeringsgerechtigde, dan hoeft degene die tijdelijk inwoont niet mee te tellen voor de kostendelersnorm. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om mensen in een crisissituatie, daklozen of mensen die dakloos dreigen te raken. Het bestuursorgaan dient dan vast te stellen dat het gaat om tijdelijk verblijf.

Invloed op toeslagen

Het tijdelijk in huis nemen van ontheemden kan effect hebben op de hoogte van toeslagen. Het kabinet komt hier nog separaat en korte termijn op terug.

Invloed lokale heffingen

Uitgangspunt is gasthuishoudens geen negatieve gevolgen te laten ondervinden op de te betalen lokale heffingen (eenpersoonshuishouden versus meerpersoonshuishouden) en op de kwijtschelding van lokale heffingen.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
E. van der Burg

De Minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen,
C.J. Schouten